

7. ÉS 11. ÉVFOLYAMOS TANULÓK A DEMOKRÁCIA FOGALMÁVAL, A DEMOKRATIKUS BERENDEZKEDÉSEL ÉS AZ ÁLLAMPOLGÁRI TULAJDONSÁGOKKAL KAPCSOLATOS NÉZETEI

Kinyó László *, Tóth Edit **

* SZTE BTK Neveléstudományi Intézet

** SZTE BTK Neveléstudományi Doktori Iskola

Kulcsszavak: társadalomismereti nevelés

Filozófusok, történészek és a politikatudomány képviselői körében vita tárgyát képezi, mely demokráciához fűződő fogalmak lehetnek a demokratikus társadalmak további fejlődésének letéteményesei (pl. *Kaestle*, 2000; *Miller*, 1995). A megközelítések sokfélesége főként a tétel nagyságából adódik, hiszen a jó állampolgár(ság) fogalmai egyúttal a jó társadalom sajátosságait is előrevetítik (*Parker*, 1996). Bár nincs konszenzus abban, hogy milyen állampolgárookra van szüksége a demokráciának, az oktatáskutatók választ próbálnak adni arra, milyen jellegű tanterv segítené elő leginkább a jó állampolgári tulajdonságok kialakulását, illetve a tanulók hogyan integrálják a demokráciával és az állampolgársággal kapcsolatos specifikus ismereteket saját fogalmi rendszerükbe.

Vizsgálatunk az állampolgári műveltség (ismeretek, készségek, attitűdök, értékek, szándékolt viselkedés) feltárására irányuló komplex mérőeszköz 2009 tavaszán végzett kísérleti kipróbálásának részeként valósult meg. Jelen kutatásunkban arra kerestünk választ: Hogyan vélekednek a 7. (N1= 67) és a 11. (N2=53) évfolyamos tanulók (1) a demokrácia fogalmához kapcsolódó tartalmi elemekről, (2) a demokratikus berendezkedéshez fűződő jelenségekről, (3) a „jó állampolgár” fogalmáról és tulajdonságairól, illetve (4) milyen összefüggések mutathatók ki egyes iskolai és iskolán kívüli aktivitásformák és a tanulói háttérváltozók között.

Eredményeink szerint a 7. és 11. évfolyamos tanulók válaszai szignifikánsan különböznek mindhárom vizsgált területen, s a mennyiségi átrendeződés egyúttal a gondolkodás minőségi, kvalitatív különbségeiben is megmutatkozik. Eredményeink összességében azt jelzik, hogy az iskolai és iskolán kívüli tanulói aktivitásformák nem készítik fel a diákokat a felnőtt lét állampolgári szerepeire: a jó állampolgárral szemben támasztott tulajdonságok nem mutatnak összefüggést a továbbtanulási ambícióval, illetve az iskolához kötődő tanulói aktivitásformákkal (pl. cserediákprogram, délutáni szakkör, színjátszó kör) és iskolán kívüli tevékenységformákkal (pl. adománygyűjtés, rászorulóknak segítségnyújtása). A „jó állampolgárra” jellemző tulajdonságok átlagértékei mindkét vizsgált évfolyamon alacsonyak, a diákok nem tartják fontosnak a kérdőívben felsorolt tulajdonságokat.

További kutatásokat igényel annak feltárása, milyen tényezők állnak a tanulói válaszok háttérében, gondolkodnak-e a diákok az állampolgári szerepeikről, s gondolkodásmódjuk túllép-e a felszíni tulajdonságok körvonalazására a vizsgált területen.